

החוג לממשל וחברה אזרחית

דו חוגי

OsnatA@wgalil.ac.il
EranZ@wgalil.ac.il

04-9015401

ראש החוג: ד"ר אסנת עקירב
יועץ לענייני סטודנטים: ד"ר ערן זיידיס
רכזת החוג

MichaelK@wgalil.ac.il
ArieH@wgalil.ac.il
EranZ@wgalil.ac.il
ArielK@wgalil.ac.il
MochamadS@wgalil.ac.il

סגל המרצים:
פרופסור מיכאל קרן
ד"ר הרשקוביץ אריה
ד"ר זיידיס ערן
ד"ר אריאל כבירי
ד"ר מוחמד סואעד

NeomiF@wgalil.ac.il

מורים מן החוץ:
ד"ר נעמי פריש-אבירם

מתרגלים:
גבי טליה גורן
גבי הדיל דיאב

במדינה דמוקרטית מודרנית מושם דגש רב על התפתחות וחיוזוק של מסגרות נגישות לאזרח, ועידוד השתתפות האזרחים בקבלת החלטות הנוגעות לחייהם.

לימודי ממשל וחברה אזרחית בהדגש ממשל מקנים ללומד ידע והבנה על תופעות, מוסדות והתנהגות פוליטית בארץ ובעולם. בנוסף, מקנים הלימודים כלים לניתוח העולם המדיני, המבנים, המוסדות, התהליכים הפוליטיים ומקומו של האזרח בתהליכים אלה. הידע, ההבנה ויכולת הניתוח יוצרים תשתית חשובה לאזרחים ובכך מאפשרים להם להשפיע ולהיות מעורבים בקבלת החלטות הנוגעות לחיי היום יום שלהם.

במסגרת לימודי ממשל וחברה אזרחית יפתחו הסטודנטים חשיבה פוליטית ביקורתית אשר תאפשר להם להשתתף באופן פעיל בשיח הפוליטי והאזרחי באזור ומעבר לו.

במסגרת תוכנית הלימודים בחוג ניתן דגש רב להתנסות מעשית, לצד רכישת הידע התיאורטי. ההתנסות המעשית כוללת סיורי שטח אל מנגנוני השלטון (כנסת ישראל, בית המשפט העליון, רשויות מקומיות) לשם הכרה מוחשית עם החומר הנלמד. במהלך מסלול הלימודים ייטלו, הסטודנטים חלק בכנסים והרצאות אורח בהשתתפות דמויות מרכזיות בנוף הפוליטיקה הישראלית, ישתתפו במועדון מעמתיים (debate club) במסגרתו ירכשו מיומנויות באומנות הוויכוח בחברה רב תרבותית (קורס חובה בשנה ג). ההתנסות המעשית המשולבים בקורסים השונים מתקיימת בשיתוף עם ארגוני המגזר השלישי: עמותת אור ירוק, עמותת כ"ן (כוח נשים), המרכז להעצמת האזרח, התנועה לאיכות השלטון.

מבנה תוכנית הלימודים

שנה א

שם הקורס	נ"ז	הערות
משטר מדינת ישראל	5	
מבוא למנהל ציבורי	5	
מבוא לחברה האזרחית בישראל	5	
שיטות מחקר	5	
קריאה וכתובה אקדמית למדעי החברה	2	
סה"כ	22	

שנה ב

שם הקורס	נ"ז	הערות
היבטים רב תרבותיים בחברה הישראלית	2	
מבוא ליחסים בינלאומיים	2	
מבוא לממשל ופוליטיקה	5	
מבוא למחשבה מדינית	5	
פרו-סמינריון	2	
מבוא לסטטיסטיקה ושימושי מחשב	5	
קורסי בחירה	2	
סה"כ	23	

שנה ג

שם הקורס	נ"ז	הערות
אמנות הוויכוח בחברה רב תרבותית	3	
סמינריון מחקרי	4	
קורסי בחירה	8	
סה"כ	15	

תנאי מעבר

- בלימודי אנגלית נדרש הסטודנט לציון פטור עד סוף שנה ב' ללימודים
- במקרים שבהם תלמיד לא מילא את חובותיו בשנה א' או ב', המעבר לשנת הלימודים הבאה יידון ע"י ועדת ההוראה
- סטודנט יכול לגשת לבחינה בכל קורס בשני מועדים בלבד
- סטודנט יכול לחזור על אותו קורס פעם נוספת
- סטודנט אשר נכשל בקורסי חובה יוכל לחזור על קורסים אלה בשנה העוקבת. במידה ונכשל באחד מקורסי החובה פעם נוספת, ייאלץ לעזוב את החוג.
- סטודנט כזה יוכל לעבור ללמוד בחוג אחר.
- קבלתו של הסטודנט לחוג האחר לאחר כישלון חייבת להיות בהתאם לתנאי הקבלה של החוג האחר ובהסכמת ראש החוג החדש.

- מעבר לחוג האחר יהיה בשנת הלימודים העוקבת
- לסטודנט שנכשל ביותר ממחצית מהקורסים לא תינתן הזדמנות נוספת ולימודיו יופסקו
- אם לאחר המעבר לחוג האחר הסטודנט נכשל (ראה לעיל) יופסקו לימודיו
- תנאי המעבר משנה לשנה - ציון ממוצע 65 לפחות

סמינריונים

שם הקורס	נ"ז	הערות
הפוליטיקה הישראלית	4	
עמדות והיענות אזרחים למדיניות ציבורית	4	

פרו-סמינריונים

שם הקורס	נ"ז	הערות
נבחרים ונחיים!?! עיון ביקורתי בהתנהגות נבחרים	2	
אזרחות חכמה	2	

קורסי בחירה

שם הקורס	נ"ז	הערות
רב תרבותיות בספרות הפוליטית	2	
האדם, החברה האזרחית והמשטר במחשבה המדינית	2	
משטר ואידאולוגיה בעידן המודרני	2	
הפוליטיקה של הבריאות בישראל	2	
מדע – בדיוני ופוליטיקה	2	
מבוא לממשל מקומי	2	
ניהול מערכות עירוניות	2	
החברה הערבית בישראל בין התבדלות להשתלבות	2	
הערכת מדיניות ותוכניות במגזר השלישי: תיאוריה ויישום	2	
הקופסא השחורה של הבירוקרטיה	2	
התחדשות עירונית	2	
החברה האזרחית הגלובלית – הטובה, הרעה ומה שביניהן	2	
נשק גרעיני ופוליטיקה בינלאומית	2	
ארגונים אזרחיים בתהליך עיצוב מדיניות	2	
החברה האזרחית הערבית בישראל	2	
קבלת החלטות במנהל הציבורי	2	
מבוא לביקורת ציבורית	2	
מבוא לניתוח כלכלי של המשפט	2	

תיאורי קורסים – שנה א'

משטר מדינת ישראל

מטרת הקורס היא לימוד ודיון בנושאי יסוד של המשטר בישראל: המורשת הפוליטית של תקופת היישוב, הכנסת, הממשלה, בקורת המדינה, המפלגות, מערכת המשפט, החברה האזרחית, שוויון וזכויות האזרח, שסעים בחברה הישראלית. תהליך הלימוד כולל הכנה עצמאית והצגה בכיתה של עבודות להרחבה והעמקה של נושאי הלימוד.

הסטודנטים יכירו את המוסדות השונים של משטר מדינת ישראל ואת הרקע להקמתם. הסטודנטים יבינו את דרכי הפעולה ואת התרבות הפוליטית של המערכת הפוליטית בישראל להלכה ולמעשה. הסטודנטים יוכלו לזהות ולנתח סוגיות שעל סדר היום הפוליטי האקטואלי ולחוות דעה עליהן. הסטודנטים יוכלו לנסות את כוחם ולפעול בתחום הנוגע לנושאי השיעור במסגרת תרגיל או אף פעילות התנדבותית.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ש'

משטר מדינת ישראל – תרגול

1 ש"ש / 1 נ"ז / ת'

מבוא למנהל ציבורי

חלקו הראשון של הקורס יעסוק במקומו של המנהל הציבורי בתוך המערכת הפוליטית הכללית. בהקשר זה יציג הקורס את התפישות השונות לגבי תפקידיו ותחומי פעולתו של המנהל הציבורי על פי תפישות אידיאולוגיות שונות, תוך ניתוח הזיקה בין המנהל לבין הפוליטיקה והדרכים לאפשר ביטוי פוליטי בצד מנהל איכותי. כמו כן, הקורס יתייחס לסוגיות הכרוכות בעיצוב מדיניות בחברה פלורליסטית החשופה להשפעות גלובליות. חלקו השני של הקורס יעסוק במאפיינים הארגוניים של המנהל הציבורי תוך התייחסות לנושאים הבאים: התפתחות התפיסות הניהוליות, תהליכי קבלת החלטות, המערכת הארגונית.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ש'

מבוא למנהל ציבורי – תרגול

1 ש"ש / 1 נ"ז / ת'

מבוא לחברה האזרחית בישראל

התהוות מושג החברה האזרחית במדע המדינה סימן במידה רבה את התהליכים והתמורות שעברו על הדיסציפלינה עם התנתקותה ממסורת העבר. חקר הפוליטיקה עבר מעיסוק בהיסטוריה ובמסמכים לעיסוק בהתנהגות האנושית ובמסגרות החברתיות והארגוניות השונות בהן מתבצעת התנהגות זו. המדינה - המוסד המרכזי בו התרכז המחקר עד לתחילת המאה – איבדה את קרנה בעיניהם של חוקרים צעירים אשר הפנו את תשומת ליבם למסגרות אלטרנטיביות ובמיוחד לחברה (האזרחית) ולשוק הכלכלי.

תהליך זה הוביל להתעניינות מרובה במסגרות הארגוניות דרכם פועלים אזרחי מדינות שונות, ובמיוחד מקרב המדינות הדמוקרטיות, על מנת ליטול חלק בתהליך הפוליטי. חוקרים במדינות רבות זיהו מגוון רב של ארגונים והתארגנויות וביקשו להבין כיצד אלה נוצרים ומדוע? כיצד הם מבצעים את פעולותיהם? ומהם תוצאותיה של פעילות זו? יותר מכל ביקשו חוקרים לדעת, באיזה אופן יכולים אזרחים במדינה להשפיע על גורלם, לעצב את המדיניות הנוגעת להם אישית, ולמקסם

את האינטרסים הפרטיקולאריים שלהם במסגרת הציבורית. נדמה היה כי הפתרונות למרבית השאלות הללו תמונות בחקר 'החברה האזרחית'.
2 ש"ש / 4 נ"ז / ש'

מבוא לחברה האזרחית בישראל – תרגול
1 ש"ש / 1 נ"ז / ת'

שיטות מחקר

הקורס נועד להקנות מושגים וכלים בסיסיים להבנת החקירה המדעית. הקורס יאפשר לסטודנטים הכרות מקיפה עם שאלות יסוד, מטרות, שפה ומאפיינים עיקריים של השיטות המשמשות לייצור, איסוף וארגון ידע במסגרת הגישה המדעית במדעי החברה. הבנת השלבים השונים של המחקר המדעי, סוגי המחקר, כלי המחקר, סולמות מדידה ועוד. הקורס יספק כלים לקריאה ביקורתית של מחקרים וכן יקנה לסטודנטים בסיס לתכנון וביצוע עצמאי של מחקרים בתחום מדעי החברה. מטרת הקורס להקנות את כלי היסוד של החשיבה המדעית.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ש'

שיטות מחקר – תרגול
1 ש"ש / 1 נ"ז / ת'

קריאה וכתובה אקדמית למדעי החברה

כתיבה בהירה, לוגית, שוטפת ומעניינת היא מיומנות שרכישה חיונית לשם הצלחה בלימודים אקדמיים ובמהלך ביצוע כל עבודת מחקר. היא גם תנאי להצלחה בכל תחומי העיסוק המקצועי – בכל תחום עיסוק נדרשת יכולת ביטוי בכתב.

מטרתו של קורס חובה זה להקנות לסטודנטים וסטודנטיות כלים לכתיבה החל מהשלבים הראשונים ללימודיהם לתואר ועד כתיבת עבודה סמינריונית. מיומנויות היסוד המוקנות: כללי כתיבה נכונה, מאפייניה של הכתיבה אקדמית, מבנים ואסטרטגיות של כתיבה, טכניקות לעיבוד ולתמצות של טקסט נתון, התמודדות עם טקסטים מחקריים, ניתוחם ודיון בהם, כתיבת עבודה מסכמת.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

שנה ב'

מבוא ליחסים בינלאומיים

יחסים בינלאומיים כתחום לימוד (יחב"ל), שואף להבין ולהסביר באופן שיטתי את השונות ביחסים שבין מדינות, ארגונים ובני אדם, וכיצד האינטראקציות בין שחקנים אלה משפיעות על התנהגותם במערכת הבינלאומית. בקורס מבוא זה, נלמד כיצד ניתן לחשוב על היחב"ל ועל התופעות המרכזיות שבו – הביטחון הבינ"ל, הכלכלה הפוליטית הבינ"ל ותפקידם והשפעתם של מוסדות וארגונים בינלאומיים, בצורה שיטתית ומדעית. לצורך כך, נלמד להכיר את גישות המחקר והתיאוריות המובילות והמרכזיות בחקר הפוליטיקה הבינ"ל ובעזרתם נדון במערכת הבינ"ל, בהתפתחותה וביחסים שבין מרכיביה. במהלך הקורס, נדון בשאלות כגון מדוע פורצות מלחמות, באילו תנאים

יכול להתקיים שיתוף-פעולה בינינו, כיצד פועלת המערכת הכלכלית הבינינו, מהי מדיניות חוץ וכיצד מקבלים החלטות מדיניות. כמו כן, נלמד על תופעות מורכבות כגון הגלובליזציה, יחסי צפון-דרום והמשכיות ושינוי במערכת הבינינו. ההסברים השונים שנלמד, יוצגו כמשלימים ומתחרים אלו לאלו, בעיקר ביחס למשברים, אסונות, הצלחות ותקוות, שהתרחשו בעולם במהלך המאה ה-20, לאחר תום המלחמה הקרה ולאחר ה-11.9, אך לא רק.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

מבוא למחשבה מדינית

תחום המחשבה המדינית הוא תחום בעל היסטוריה מפוארת של אלפי שנים. החל מימיו של סוקרטס היווני ועד ימינו אנו. מקצועות רבים במדע המדינה (ממשל ופוליטיקה, יחסים בינלאומיים, משפט הבינלאומי, דיפלומטיה ותיאוריות ביחסים הבינלאומיים) הושפעו מן הפילוסופיה הפוליטית. התייחסותם של גדולי ההוגים המדיניים למציאות הפוליטית הפנים מדינתית והבינלאומית הייתה תולדה של התקופה ההיסטורית בה הם חיו, ולניסיונם לפרש את הכוחות המניעים את המציאות של אותה התקופה.

מהי המדינה? מהם תפקידיה ומנגנוניה העיקריים? מהי ההצדקה לשלטון ותחת אלו תנאים מותר למרוד? שאלות אלו ודומות להם יעמדו במרכז הקורס ונדון בהם לאור נקודות הדמיון והשוני של התשובות שניתנו להם ע"י הוגים שונים בתקופות שונות ובמקומות שונים, מימי יוון העתיקה ועד ימינו אנו.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ש'

מבוא למחשבה מדינית – תרגול

1 ש"ש / 1 נ"ז / ת'

מבוא לממשל ופוליטיקה

כתחום ידע ומחקר אקדמי, מדע המדינה הוא הניסיון השיטתי לבחון בצורה מדעית את מגוון הסוגיות הקשורות בחיים הפוליטיים. פוליטיקה קיימת כמעט בכל תחומי החיים, ועיקרה חלוקת העוצמה והשימוש בה לצורך השגה של יעדים פרטיקולאריים (כאלה המשותפים לאחדים, אך לא לאחרים). עיקר המחקר הפוליטי מתרכז בגופים ובמוסדות המרכזיים של מדינות, של ארגונים (תת-מדינותיים) גדולים ושל גופים בינלאומיים. ככזו, נוגעת הפוליטיקה גם נוגעת בהיבטים מרכזיים של החיים האנושיים הקבוצתיים כגון כיצד נשלטת חברה, מהם תפקידים של המוסדות הפוליטיים, מהן הדרכים ליצירת איזון בין חיי היחיד לבין הארגון החברתי, וכיצד יחולקו המשאבים בחברה נתונה. הקורס מתמקד בתהליכים פוליטיים בדמוקרטיה מערבית מודרנית, אולם נוגע (גם אם במידה פחותה וכללית יותר) בקשת רחבה יותר של משטרים ורעיונות מדיניים.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ש'

מבוא לממשל ופוליטיקה – תרגול

1 ש"ש / 1 נ"ז / ת'

מבוא לסטטיסטיקה ושימושי מחשב

מטרת הקורס הינה הקניית הבנה בסיסית במושגי היסוד של הסטטיסטיקה ויישומם במחקר החברתי. הקורס נותן לסטודנט כלים נדרשים לקריאת מאמרים מקצועיים בתחומי המחקר החברתי והכנה לקראת ביצוע תהליכים של ניתוח נתונים בסיסי. בסמסטר א' יעסוק הקורס במדדים השונים המרכיבים את הסטטיסטיקה התיאורית. בסמסטר ב' נתמקד בשיטות בסיסיות בהסקה סטטיסטית ונכיר שיטות לניתוח נתונים ולבדיקת השערות בשני המודלים המרכזיים במחקר החברתי: מודלים השוואתיים ומודלים של קשרים. במהלך הקורס ילמד הסטודנט ליישם מבחנים סטטיסטיים בהתאמה למערכי מחקר, השערות וסולמות מדידה של משתנים באמצעות תוכנת SPSS.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ש'

מבוא לסטטיסטיקה ושימושי מחשב – תרגול

1 ש"ש / 1 נ"ז / ת'

פרו-סמינריון

אזרחות חכמה

במהלך הקורס נבחן את האפשרויות הטמונות באינטרנט למנהל אפקטיבי ויעיל יותר ולממשל דמוקרטי יותר, ברמה המקומית והלאומית, ויכולתו לסייע ביצירת "ממשל זמין". נמחיש את הדברים בעזרת מקרים מישראל והעולם.

כמו כן נכיר את צדו האפל של האינטרנט והשימוש האפשרי בו: בעיות של הפער הדיגיטלי, איום על הפרטיות, סוגיות ביטחון. נסביר את בעיית המונופולים באינטרנט ואת הצורך במעורבות אזרחית על מנת ליצור כלים מתאימים לרגולציה שלהם.

במהלך הקורס יתבקשו הסטודנטים להתנסות הלכה למעשה באפשרויות שמעמיד האינטרנט לממשל זמין ולהשתתפות פוליטית.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

נבחרים ונחים?! עיון ביקורתי בהתנהגות נבחרים

הקורס נועד להקנות ידע וכלים אשר יאפשרו לסטודנטים לנתח ולבקר את פעילות הנבחרים בבתי הנבחרים בארץ ובעולם.

הדגש בקורס יושם על הבנת התפקיד של בית הנבחרים במדינה הדמוקרטית, שיטות בחירה לבתי נבחרים, דרכי עבודת הנבחרים, האתיקה המקצועית והקשר עם הבוחר.

הסטודנטים יכירו את התיאוריות המרכזיות והמושגים העיקריים בתחום של התנהגות נבחרים ציבור (Legislative Studies). הסטודנטים יבינו את מאפייני עבודת נבחר הציבור. הסטודנטים יוכלו לזהות ולנתח את הפער בין דרישות התפקיד של נבחר הציבור, בין תוצרי העבודה שלו ובין הדרך בה הציבור תופס את עבודתו.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

שנה ג'

אמנות הוויכוח בחברה רב תרבותית

הפולמוס התחרותי, או הדיבייט, הינו פורמט של ויכוח פורמאלי בין שני צדדים אודות נושא נתון. הקורס יציג דרכים, שיטות וגישות בהם יכולים הצדדים לנקוט, על מנת ללבן סוגיות מרכזיות בתחום-הנושא הנבחר. הקורס יעסוק במספר מטרות מרכזיות של הדיון כגון, בניית טיעונים הגיוניים למיקסום יכולת השכנוע; חיזוק יכולת הביטוי; שיפור יכולת העמידה מול קהל. בנוסף, יושם דגש על מימד הרגש וחשיבותו בהליך השכנוע (פאתוס). כל זאת, תוך כדי התייחסות לשימוש באמצעים שכנועיים והתעמקות בסוגיות מרכזיות בכל תחומי הידע. כך, מניב הקורס תוצאות דיון שהן לרוב נקודות התחלה מעניינות לשם מחשבה מחודשת על נושא ולצורך הרחבת מגוון הדיעות בתחום.

במסגרת הקורס ילמדו הסטודנטים את אמנות הוויכוח, יתרגלו ואף יתחרו ביניהם. דגש מרכזי יושם בהבנת האתגרים הנצבים בשימוש באמנות הוויכוח בחברה רב תרבותית.

1.5 ש"ש / 3 נ"ז / ש'

סמינריונים

הפוליטיקה הישראלית – סמינריון מחקרי

מטרת הסמינריון היא לימוד, דיון וניתוח של סוגיות נבחרות בפוליטיקה הישראלית. הסמינריון נועד להקנות ידע וכלים שיאפשרו לסטודנטים לנתח ולבקר סוגיות מרכזיות בחברה ובפוליטיקה הישראלית.

הדגש בסמינריון יושם על ניתוח "מחוץ לקופסא" של סוגיות בפוליטיקה הישראלית: מהותה של הדמוקרטיה הישראלית, המפלגות בישראל, התנהגות קואליציונית, שיטות בחירה, שלטון מקומי ושלטון מרכזי, אופוזיציה לוחמת/חולמת, ביקורת המדינה, מערכת המשפט, חוק ההסדרים וחוק התקציב, ועדות חקירה בישראל.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ס

עמדות והיענות אזרחים למדיניות ציבורית

מדיניות הבריאות בישראל, כמו במדינות מערביות אחרות, כוללת שורה ארוכה של המלצות והנחיות שמידת יישומן, אם בכלל, נתונה בידי האזרח. כך ממליץ משרד הבריאות על שורה של חיסוני ילדות, אולם בידי האזרח הזכות המלאה לבחור באם לקיים המלצות אלה במלואם, בחלקם, או כלל לא.

חופש זה למלא או שלא למלא אחר מדיניות השלטון מדגיש את הרב-תרבותיות המתקיימות בחברות מהגרים ובחברות רב-לאומיות ורב-תרבותיות. סביבו, נוצרת לעיתים פעילות מאורגנת, תומכת מדיניות או מתנגדת לה, אשר מתבטאת בפעילות עניפה של ארגוני חברה אזרחית.

סמינריון זה עוסק בעמדותיהם של אזרחים ביחס למדיניות, והחלטתם באם לקיימה במלואה או בחלקה. בכך, מושם הדגש על שיתוף הפעולה בין מוסדות המדינה לבין האזרחים, באמצעות ארגוני החברה האזרחית המתווכים בין השנים.

סמינריון זה הינו סמינריון אמפירי, לכן, במהלך השנה יתנסו הסטודנטים בתהליך מלא של מחקר מדעי, מניסוח שאלת מחקר ברת חקירה, דרך תכנון וביצוע של מחקר מדעי, ועד לכתובה של דוח מחקר מסכם.

מטרת הסמינריון לאפשר לסטודנטים להתנסות בעשייה המדעית במלואה, וליישם את מגוון המיומנויות אשר למדו במהלך התואר. וכל זאת, תוך העמקת ההיכרות עם שדה המחקר הפוליטי, תוך הדגשת שדה המחקר הייחודי של החברה האזרחית בישראל.

2 ש"ש / 4 נ"ז / ס

קורסי בחירה שנים ב'-ג'

ארגונים אזרחיים בתהליך עיצוב מדיניות

סקירת גישות שונות לעיצוב המדיניות, והכרת מערכות הממשל והארגונים האזרחיים העוסקים בעיצוב ויישום מדיניות בישראל. תחומי מדיניות שונים – מדיניות מרחבית, כלכלה, חינוך, בריאות, תעסוקה, רווחה ועוד – יבחנו תוך התייחסות לאסכולות השונות ששימשו בעיצובם, לסוכנויות המדינה העוסקות בהן, לקבוצות האינטרס המעורבות בהן ולהשלכותיהן החברתיות, הכלכליות, והסביבתיות.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

האדם, החברה האזרחית והמשטר במחשבה המדינית

הקורס מנתח את יחסי הגומלין הרצויים בין האדם, החברה האזרחית והמשטר המדיני כפי שעלו בכתביהם של כמה מגדולי ההוגים במחשבה המדינית מימי קדם ועד ימינו: אריסטו, ניקולו מקיאוולי, תומס הובס, ג'ון סטיוארט מיל, סימון דה-בובואר, יורגן הברמס ואחרים. במסגרת הניתוח ייבחנו, בין השאר, הקשיים הכרוכים בפעולתה של החברה האזרחית בתחומיה של המדינה הריבונית, תפיסות שונות בדבר חירות אזרחית אל מול דיכוי פוליטי, ומעמדם המצוי והרצוי של האזרח והחברה האזרחית בישראל ובעולם.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

החברה האזרחית הגלובלית – הטובה, הרעה ומה שביניהן

בשנים האחרונות, הולכת וגדלה תשומת הלב במחקר היחסים הבינ"ל, המוקדשת להתפתחותה ולהשפעתה של החברה האזרחית הגלובלית. במהלך הקורס, נשתמש במסגרת המושגית של האסכולה האנגלית במחקר היחסים הבינ"ל, ובעיקר במושג של *חברה עולמית*, על מנת לתאר ולהסביר את התפתחותה, התהוותה, אופני פעולתה, השפעתה ומגבלותיה של החברה האזרחית הגלובלית. על מנת להדגים את התפתחותה של החברה האזרחית הגלובלית, נבחן תהליכים, רשתות וארגונים לא-ממשלתיים, עבר-לאומיים, תוך הבחנה בין גורמים שלווים ותופעות חיוביות, כגון ארגוני זכויות אדם ושמירה על הסביבה, לבין גורמים אלימים ותופעות שליליות, כגון ארגוני פשע עבר-לאומיים ורשתות טרור. לאחר שנבחן את אופני ומידות ההשפעה של ארגונים לא-ממשלתיים, עבר-לאומיים שונים, נדון בסוגי מענים ואסטרטגיות ששחקנים מדינתיים נוקטים מול האתגרים המוצבים ע"י שחקנים לא-מדינתיים, הפועלים גם הם במסגרת החברה העולמית הנוכחית.

במהלך הקורס, התלמידים יידרשו לנתח ארגון לא-ממשלתי, עבר-לאומי, ולהציג את הניתוח כתרגיל כיתה. בסיום הקורס, התלמידים יידרשו לעמוד במבחן מסכם.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

החברה האזרחית הערבית בישראל

הקורס יעסוק בחברה האזרחית הערבית בישראל והתפתחותה בעיקר בארבעת העשורים האחרונים. מבין הנושאים שידון בהם בקורס: המדינה המודרנית והתפתחותה של החברה האזרחית; שינויים בתפיסת האזרח בעידן הפוסט-מודרני; החברה האזרחית: היבטים תיאורטיים; ההתפתחות ההיסטורית של החברה האזרחית הערבית בישראל; מאפייני החברה האזרחית הערבית בישראל; הארגונים האזרחיים הערביים בישראל: גורמי צמיחה, התגבשות ותחומי פעילות מרכזיים; החברה האזרחית הערבית וזיקתה לסביבה החברתית והפוליטית; מעורבות החברה האזרחית בעשייה הפוליטית; יחסי החברה האזרחית הערבית עם המדינה ומוסדותיה.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

החברה הערבית בישראל בין התבדלות להשתלבות

הקורס יעסוק בחברה הערבית בישראל תוך התמקדות בשינויים ובמגמות בתחום מעמדם ומערכת יחסי הגומלין בינם לבין מוסדות השלטון והחברה בישראל. הקורס ידון בתהליכים החברתיים והפוליטיים שעברו על הציבור הערבי בישראל מאז 1948: ההפיכה מרוב למיעוט; שאלת הזהות והאוריינטציה; תהליכים דמוגרפיים; תמורות בחברה הערבית: פוליטיקה, כלכלה; דת ופוליטיקה; פעילות פוליטית: התפתחות ארגונים ומפלגות ודפוסי הצבעה לכנסת ולשלטון המקומי; התפתחות התקשורת האלקטרונית והכתובה.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

היבטים רב תרבותיים בחברה הישראלית

הקורס יעסוק בנוף האדם ותרבותו של הפסיפס האנושי של החברה בישראל בעת החדשה משלהי התקופה העות'מאנית ועד היום. תוך התמקדות בהיסטוריה של העדות השונות ובמאפייניהן החברתיים, התרבותיים והיחסיים ביניהן. הקורס יתייחס לגליל כאל מעבדה רב-תרבותית שמזמנת דיאלוג בין קבוצות שונות. ייבחנו צמתים תרבותיים שונים של האוכלוסיות החיות יחד או בסמיכות זו לזו: מסורות חברתיות, צורות התיישבות, דתות ומסורות דתיות, חגים ומועדים, שפה ייחודית לצד רב- לשוניות. הכרה והבנה של יחידות הנוף הבונות את הגליל. הקורס ידון בהיבטים החברתיים, התרבותיים והפוליטיים של עמים, עדות ודתות שונות בארץ ישראל. הקורס יתנהל במתכונת של סדנאות שיעסקו בנושאים חשובים ומהותיים של זהות, ערכים ודיאלוג עם האחר מתוך מטרה ליצור שיח משמעותי והכרות מעמיקה בין הקבוצות.

הקורס יכלול סיור לימודי להכרת העדות השונות בגליל.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

הערכת מדיניות ותוכניות במגזר השלישי: תיאוריה ויישום

המשאבים הציבוריים מוגבלים, ועל כן ההחלטות לגבי אופן השימוש במשאבים נדירים אלו חייבות להיות מעוגנות במידע אמין אודות מידת השגת תוכניות ציבוריות שונות את מטרותיהן החברתיות השונות. בשנים האחרונות, עם התחזקותה של ההפרטה, הופכת הממשלה מספקית שירותים לרגולטור מפקח על תוכניות בחברה האזרחית ובמגזר השלישי. עם זאת, מדידת תוכניות ציבוריות עשויה להיות אתגר, בשל הקושי בהסקת סיביות. קורס זה נועד לספק ידע אודות הערכה ומדידה של מדיניות ותוכניות ציבוריות. נבין מדוע הערכת מדיניות היא שלב קריטי במעגל עיצוב המדיניות, נלמד מודלים שונים להערכת מדיניות ציבורית ונתרגל את הכלים המתודולוגיים הזמינים להערכת תוכניות ומדיניות ציבורית. בסיום הקורס, נתוודע להערכות שונות שנעשו בישראל ונתרגל "הערכה" של ההערכות. כל זאת כדי להבטיח שסטודנטים בוגרי הקורס יוכלו להוביל הערכות (בעצמם או במיקור חוץ), לקרוא את תוצאות ההערכה וליישם.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

הפוליטיקה של הבריאות בישראל

תחום הבריאות, ככל תחום של פעילות ועניין אנושי, מכיל מתוכו מגוון רחב של שחקנים (פרטים, וקבוצות) הפועלים לקדם את האינטרסים הפרטיקולאריים שלהם. יחסי הגומלין בין שחקנים אלה, והאופנים השונים בהם הם מצליחים (או נכשלים) בהשגת מבוקשם יוצר זירת עניין המכונה "הפוליטיקה של הבריאות". במסגרת זו מתקיימת פעילות פוליטית המגדירה מיהו בריא ומי חולה, מה תפקידו החברתי של כל אחד מאלה, ואילו משאבים ציבוריים מנותבים לפתרון הבעיות השונות המאפיינות תחלואה ומניעתה. עכשיו, יותר מאי פעם, מכילות התפיסות החברתיות לבריאות התייחסות למגוון הרב תרבותי כמרכיב את הנורמה החברתית, ומושם הדגש על תפקידם של ארגוני בריאות כמאפשרים מימוש של פוטנציאל פוליטי וחברתי.

במהלך הקורס נסקור מושגי יסוד בחקר הפוליטיקה והבריאות, נעמוד על מאפייני מערכת הבריאות בישראל, ונדון בשחקנים השונים (אלה המשתייכים למדינה, לחברה האזרחית, לארגונים כלכליים

ואף לפרטים אינדיווידואלים), באינטרסים אותם הם מקדמים, וביחסי הגומלין המתקיימים ביניהם בבואם לקדם את רצונותיהם.
1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

הקופסא השחורה של הבירוקרטיה

מי מאיתנו לא פגש את הבירוקרט במוסדות הממשלתיים? אך מי הוא אותו בירוקרט? מה הם יחסיו עם הפוליטיקאים? מהם תפקידיו הנורמטיביים והאמפיריים? בקורס זה ניכנס לעומק העיסוק בשחקן אחד חשוב בתהליכי עיצוב המדיניות הציבורית: בירוקרטים כארגונים ופרטים. נלמד ונאתגר את מושג הבירוקרטיה הטהורה של וובר וההפרדה הדיכוטומית שתבע וילסון, וננתח את פעילות הבירוקרטים בשלבים השונים של תהליכי עיצוב המדיניות הציבורית. בנוסף, נעסוק במוסדות בירוקרטיים. לבסוף, נלמד על תפקידם המשתנה של בירוקרטים במעבר למנהל הציבורי החדש ופוסט-המנהל הציבורי החדש ונתמקד בבירוקרטים ברמת רחוב כמקרה בוחן ובממשק עם החברה האזרחית (co-production). הקורס יכלול לפחות שתי הרצאות אורח של בירוקרטים בדרגים שונים בישראל. הראציונל המנחה הוא כי כלל הסטודנטים יפגשו בירוקרטים, ויתירה מזאת, חלק גדול מהם יפעלו ויעבדו כבירוקרטים. מתוך כך, הבנה עמוקה של המוטיבציות, האינטרסים והקשרים סביבם תסייע להם להבין את מקום עבודתם ואת הזירה הציבורית טוב יותר.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

התחדשות עירונית

בעקבות הקורס מבוא לממשל מקומי יבחן הקורס הזה את ההתחדשות העירונית כהליך נמשך ומתמיד, הנובע מבלאי פיסי משינויים כלכליים וטכנולוגיים, ומשינויים דמוגרפיים וחברתיים הבולטים במיוחד בחברת מהגרים רב תרבותית המאפיינת את ישראל בכלל ואת הגליל בפרט. נבחן את הכלים העומדים לרשותם של מעצבי המדיניות על מנת לחולל התחדשות עירונית, לשפר את איכות חייהם של כל התושבים, תוך הימנעות מהדרה. כמו כן נכיר מגמות עולמיות בתחום ההתחדשות העירונית ואת הביטויים שלהם בישראל. במהלך הקורס נביא דוגמאות רבות מישראל ומהעולם והסטודנטים אף יערכו תכנית ראשונית להתחדשות עירונית של מקום על פי בחירתם, על מנת לתת ביטוי לאוכלוסיית הסטודנטים המגוונת במכללה.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

מבוא לביקורת ציבורית

קורס זה נועד לספק לסטודנט מבט רחב לביקורת הציבורית של המדינה תוך סקירה של מנגנוני ביקורת שונים. בקורס זה נלמד על מוסד מבקר המדינה ותפקידו בביקורת על המדינה, על תפקיד התקשורת והאקדמיה בביקורת ציבורית כמו גם על תפקידם של בג"צ והכלים הפרלמנטריים בכנסת בריסון הממשלה ושלוחותיה ונמקם את מקומם של ארגוני החברה האזרחית בביקורת על המדינה. בנוסף, נסקור את הכלים הדמוקרטיים שעומדים לטובת האזרחים בבואם לבקר את השלטון, נדון בבוחר החציוני ובעיות של פיקוח על מפקחים.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

מבוא לממשל מקומי

הקורס נחלק לשני חלקים עיקריים: בחלקו הראשון נעסוק בצורך בנייהול המרחב ברמה המקומית, בכלים העומדים לרשותן של הרשויות המקומיות ומטרותיהן. בחלק זה נבקש לעסוק בעקרונות הממשל המקומי בישראל ובעולם. בחלקו השני נעסוק בשלטון המקומי בישראל, מבחינת הזיקה

שלו לחוק ולשלטון המרכזי ומבחינת המבנה הארגוני שלו. דגש מיוחד יושם על סוגיות מיוחדות לשלטון המקומי בישראל, המאופיין בגיוון אתני ותרבותי, לאור התיאוריה והעקרונות שנלמדו בחלק הראשון של הקורס.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

מבוא לניתוח כלכלי של המשפט

קורס זה נועד להעניק כלים תאורטיים לסטודנטים שיבחרו לעבוד ב/עם ארגוני החברה האזרחית. הקורס מיועד להעניק לתלמידים כלים להבנת תאורית הניתוח הכלכלי של המשפט. במהלך הקורס ידונו סוגיות בכלכלה כדוגמת מידע א-סימטרי, בעיות נציג, שוק לימונים ועוד תוך יסוּם סוגיות אלו על המשפט. הקורס יעשה שימוש, בין היתר, במתודולוגיות מתחום תורת המשחקים והכלכלה ההתנהגותית ויעזר בהרצאות מאתר TED.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

מדע-בדיוני ופוליטיקה

יותר מאשר סוגות אחרות בתרבות הפופולרית במאה ה-20 ובמאה ה-21, למדע הבדיוני (מד"ב) יש רלבנטיות מיוחדת לחקירה פוליטית, וזאת משום נטייתו לקשור בין סוגיות מדעיות וטכנולוגיות לסוגיות חברתיות ופוליטיות. הקצב ההולך וגובר של שינויים טכנולוגיים רק מחזק את תרומתו הפוטנציאלית של המד"ב למחקר הפוליטיקה. במהלך הקורס הסטודנטים ייחשפו ליצירות מד"ב קלאסיות ופופולריות במיוחד, הן כתובות, הן קולנועיות והן טלביזיוניות. במהלך הקורס, נדון בתובנות פוליטיות שניתן בעזרתן לנתח את היצירות, ונלמד על תוכן היצירות באופן ש(אולי) יאפשר לנו להבין תובנות פוליטיות ותופעות פוליטיות בעולם הממשי. מה קורה במפגשים ראשוניים בין תרבויות המצויות בשלבי התפתחות טכנולוגית שונה? כיצד נשמרת סמכות במערכות פוליטיות מבוזרות? תחת אלו תנאים מתקיימת הזכות למרד בשלטון? כיצד יחסי עצמה משתקפים בפוליטיקה גלקטית ומה ניתן ללמוד מהפוליטיקה הגלקטית על יחסי העצמה בין המעצמות הגדולות? האם המלחמה היא תופעה קבועה או זמנית בחיי האדם? האם לאדם יש סיכוי מול המכונה? הדיון בשאלות אלו ודומות להן, יהווה את מוקד הקורס.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

משטר ואידיאולוגיה בעידן המודרני

הקורס יעסוק במספר סוגיות הנוגעות להתפתחות הפוליטיקה המודרנית: המדינה המודרנית, אידיאולוגיות ומפלגות פוליטיות, קבוצות אינטרס, תרבות פוליטית, משטרים מדיניים, מדינת הלכה. במהלך הקורס יכירו הסטודנטים את ההבטים התיאורטיים של מה בין אידיאולוגיה וחברה: לאום ולאומיות; לאומיות ואידאולוגיה לאומית; המאפיינים של התנועות הלאומיות; התהוותה של המדינה המודרנית; משטרים מדיניים; הסטודנטים יבינו את תכונות ובעיות היסוד של מדינה המודרנית; מאפייני המדינה בעולם הערבי; מאפייני המשטרים המדיניים; מאפייני המפלגות הפוליטיות. בסוף הקורס ידעו הסטודנטים לזהות ולנתח את ההבדלים בין המשטרים הדמוקרטיים למשטרים הטוטליטריים; את ההבדלים הושנים בין המפלגות השונות.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

ניהול מערכות עירוניות

מטרת הקורס היא לימוד, דיון וניתוח של סוגיית הניהול בשלטון המקומי. איזה תכונות ומיומנויות נדרשות מראש רשות? מחברי מועצה? מה הם הנושאים המרכזיים עימם עליהם להתמודד עם היבחרותם, חשיבה אסטרטגית ארוכת טווח לעומת חשיבה קיצרת טווח. איך עליהם לפעול בישוביים הטרוגניים מבחינה תרבותית? האם ואיך יש לקיים מעורבות אזרחים ושותפות הציבור בנושאים שעומדים על סדר היום העירוני?

הסטודנטים יכירו את התיאוריות המרכזיות והמושגים העיקריים בתחום של ניהול בשלטון המקומי (היבטים כלכליים, פוליטיים, ניהוליים, תרבותיים ושיתוף ציבור). הסטודנטים יבינו את מאפייני עבודת ראש הרשות וחברי המועצה הנבחרים. הסטודנטים יוכלו לזהות ולנתח את הפער בין ההיבטים הכלכליים, הפוליטיים והניהוליים התיאורטיים לבין התפקוד בפועל הן של ראשי הרשויות והן של חברי המועצה.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

נשק גרעיני ופוליטיקה בינלאומית

הקורס יתחיל עם סקירת דרכים שונות לבחינת הקשרים שבין הטכנולוגיה הגרעינית לפוליטיקה הבינ"ל. לאחר מכן נסקור את התפתחות הטכנולוגיה הגרעינית והשאלות המוסריות הנוגעות לה. נמשיך עם בחינת תפקידיו השונים, האסטרטגיות השונות והשפעותיו השונות במהלך המלחמה הקרה ותרומתו לדינמיקת היחסים שבין ארה"ב לבריה"מ. לאחר שנבדוק גם את המקרה של הודו-פקיסטן ונברר מדוע מדינות מתחמשות בכלל בנשק גרעיני, ננסה להבין מה עומד מאחורי טענת השלום הגרעיני ונשאל האם תפוצתו טובה או רעה ולמי. במהלך הקורס נראה סרט קולנוע ובעקבותיו נערוך שני דיונים כיתתיים מובנים: הראשון יעסוק בסוגיה של לגיטימיות הנשק הגרעיני והשני בסוגיה של ישראל ואירן. הקורס יסתיים עם מבט לעבר מגמות עכשוויות של אסטרטגיות גרעיניות, ועם מבט נוסף לעבר אתגריה הצפויים של המהפכה הנווטכנולוגית.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

קבלת החלטות במנהל הציבורי

כיצד מתקבלות החלטות במדיניות הציבורית? האם הן מתקבלות מלמעלה- למטה (top-down) או אולי דווקא מלמטה-למעלה (bottom-up)? מיהם השחקנים המרכזיים בתהליך? מהם שלבי התהליך? הקורס עוסק בתהליכי קבלת החלטות במנהל הציבורי בדגש על עיצוב מדיניות ציבורית. בחלק הראשון של הקורס נעסוק במודלים שונים של קבלת החלטות וכן נלמד על תהליך עיצוב המדיניות מתוך תפיסה כי קבלת החלטות היא ליבה של ההתנהגות המנהלית וכלי חשוב בקביעת מדיניות. בחלק השני של הקורס נדון לעומק בתפקידיהם, במוטיבציות ובאמצעים השונים של השחקנים בזירה הציבורית, בדגש על החברה האזרחית ושיתופיות (collaboration). בחלק השלישי של הקורס נתח תהליך עיצוב מדיניות בתחום הבריאות ונתנסה בכתיבת נייר מדיניות. הראציונל המנחה הוא כי סטודנטים כאנשים עובדים נזקקים לתהליכי קבלת החלטות בפעילותם השוטפת. הידע התיאורטי אותו יצברו, יאפשר להם הבנה ויישום של תהליכי קבלת החלטות בעבודתם השוטפת וכן הבנה על תהליכי מאקרו בזירה הציבורית בה הם חיים.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'

רב-תרבותיות בספרות הפוליטית

רבים מהקונפליקטים העומדים ביסודה של הפוליטיקה הפנימית והבינלאומית בימינו נובעים מן המפגש בין קבוצות בעלות זהות תרבותית שונה. מפגש זה הולך וגובר בעולם המתאפיין בתהליכים מואצים של הגירה, עיור, ניידות עובדים, תקשורת גלובאלית ועוד המביאים למרחב פוליטי משותף קבוצות אתניות, גזעיות ומגדריות מגוונות. אף כי ממשלות, עיריות, גופי החברה האזרחית, ומוסדות בינלאומיים נדרשים לעסוק רבות בסוגיות שמעלה המפגש הטעון בין קבוצות בעלות זהות תרבותית שונה, סוגיות אלה מעוררות קושי בקרב חוקרים ומקבלי החלטות כאחת. לאחר סקירת מודלים שהוצעו במדע המדינה על הפוליטיקה של זהויות, כגון מודל מלחמת התרבויות של סמואל הנטינגטון והמודל הרב תרבותי של צ'ארלס טיילור, ינתחו בקורס זה יצירות ספרותיות אשר, כדרך של יצירות ספרותיות, מחדדות ומבהירות את השאלות המורכבות הכרוכות במפגש התרבויות ומציעות פתרונות יצירתיים לחיים בעולם רב-תרבותי.

1 ש"ש / 2 נ"ז / ש'